

VERSLAG der Excursie, gehouden te 's-Hertogenbosch op 26 Juli 1918 en volgende dagen.

Den 26 Juli kwamen in het Hotel du Commerce, Stationsplein te 's-Hertogenbosch de leden Brand, v. Goor, Henrard, Jansen, Schuyt en Vuyck bijeen, ten einde de volgende dagen excursies te houden in de omstreken dier stad. Al aanstonds bleken de tijdsomstandigheden reeds onaangename gevolgen te zullen hebben, daar in gemeld hotel geen warme maaltijden meer werden verschaft. Gelukkig was men elders beter ingericht, zoodat deze eerste ontgoocheling geen verdere nadeelige gevolgen heeft gehad op ons lichamelijk welzijn.

De eerste dag werd besteed voor een tocht naar het Station Waalwijk, van waaruit we in Zuidelijke richting over Sprang en Kaatsheuvel naar Loon op Zand gingen; van daar nog iets zuidelijker gewandeld zijnde, werd westwaarts ingeslagen, ten einde tusschen het Leike ven en het Vlakke-ven de Ruitenbaan te bereiken, waarlangs we op het Spinderpad kwamen, dat ons over Bergeind weer naar Loon op Zand terugvoerde. De tocht kenmerkte zich door een voortdurenden zachten regen, die verre van aangenaam was en ook den grond en de planten zoo doorweekt had, dat de lust om ver buiten de gebaande wegen te gaan niet groot was, terwijl de genoemde vennen bij den eersten blik al deden zien, dat men zijn voeten niet natter behoefde te maken dan zij reeds waren. De aangeteekende planten leggen dan ook geen getuigenis af van rijke vondsten of bijzondere zeldzaamheden. De tram voerde ons eerst naar Waalwijk, waar we gedurende den tijd, dat we op den trein naar den Bosch moesten wachten, op alleszins voortreffelijke wijze in het hotel van middageten werden voorzien.

Zondags ging de tocht per trein naar de halte Esch, vanwaar uit we in hoofdzaak den grooten weg volgden naar

St. Michiels Gestel, met enkele zijsprongen in de aangrenzende bosschen en de daarin verscholen meertjes. Na ons in de herberg in dit dorp op eenvoudige wijze verfrischt te hebben, ging de tocht verder langs de oevers van den Dommel, die zeer veel *Veronica longifolia* te zien geven. We bereikten het buitengoed de Zegenwerp, waar we gelegenheid vonden tal van prachtige boomsoorten aan te treffen, zoodat dit park ook uit een tuinbouwkundig oogpunt een bezoek overwaard is. Na werkelijk eenigen tijd onder de bekoring geweest te zijn van den schoonen aanleg en de fraaie planten, gingen we de wildernis weer in; wij volgden den boschzoom en de lage landen langs den Dommel, om langs den Zuidoostkant van de bosschen weer op den grooten weg naar Boxtel uit te komen. Ons doel was de op de kaart aangegeven poelen bij den Haaghoek te bezoeken, die we dan ook nauwkeurig bekeken. Hier raakten we dokter Brand kwijt, wat ons wel eenige zorg baarde, daar men nooit kan weten of iemand op zulk een moerassigen bodem geen ongeluk kon overkomen zijn. Nadat enkelen onzer de moerassen nog eens afgezocht hadden, besloten we maar verder te gaan; de dokter was en bleef zoek. In gedrukte stemming zetten we den tocht voort, totdat we op den weg naar Boxtel bij de brug over den Dommel onzen verloren tochtgenoot weervonden niet alleen, maar zelfs in het bezit van *Scheuchzeria*, die wij niet gezien hadden. Alle leed was vergeten en opgewekt naderden we Boxtel. Doch voor dat we deze plaats betraden werd ons oog geboeid door een tuintje langs den weg, waar een rijke verzameling Succulenten te aanschouwen viel, naast vele andere merkwaardige tuinplanten. Onze burgemeester was bij het gezicht van zooveel schoons bijna niet meer te houden. De eigenaar van dezen miniatuur hortus scheen deze belangstelling wel streelend te vinden, noodigde het heele gezelschap binnen en liet ons met groote vriendelijkheid de resultaten van zijn

onvermoeide cultuurproeven zien. Behalve voor planten bleek onze nieuwe vriend voor alle natuurproducten een levendige belangstelling te gevoelen, maar tevens bleek hij een hartstochtelijk verzamelaar, zoodat we niet eer onze vrijheid terug kregen, voordat we allerlei andere curiosa bezichtigd hadden in zijn geheel met postzegels beplakte kamer. Met veel dank namen wij afscheid van den Heer de Weerd, waarna we in Boxtel zelf weder een uitstekende gelegenheid vonden om de verloren krachten te herstellen.

Maandag bracht de trein ons aan het station Helvoirt, van waar we den grooten weg volgden naar Groot en Klein Laar, de Gyzelschestraat rechtsom tot de Oude Bossche laan, met een bezoek aan het Hengstven. Ook dit viel niet mee en zoo bereikten we de droge heuvelreeks ten noorden van dit ven, waarna we weder de Bossche laan vervolgden, den grintweg overstaken en nu de Loonsche laan volgden, die bij de Loversche brug de Ley snijdt, totdat wij bij een in afbraak zijnden molen de groote plassen in het gezicht kregen. Nadat we eerst den Zuidelijken oever even bekeken hadden, volgden we daarna den Noordkant, waarbij de moerassige gronden links van den weg ons een veld met bloeiende *Lobelia's* vertoonden, dat verder naarstig werd onderzocht, zonder veel resultaten op te leveren. Den rand van dezen plas verder volgende, waren we niet weinig verbaasd uit dit verlaten en woeste landschap plotseling voor een zeer mondaine badplaats te zijn aangeland; men zou zich in een onzer strandplaatsen wanen. Het gaf ons altans het genoegen, na den langen tocht door de wildernis, een oogenblik een welkome rust te genieten, waarna wij den tocht besloten met den straatweg Helvoirt—Vught op te zoeken, waarlangs we de laatstgenoemde plaats bereikten. Van hier bracht de paardetram ons weer naar den Bosch en hiermee eindigden tevens onze excursies.

Samenvattende bezochten we de volgende „hokjes” n.l. Q4, 47, 14, 32, 34, 57, 12, 14, 32, 34, 43, 67, 12, 13, 14, 21, en 23. Q5, 51, 14, 23, 24, 32, 34, 43, 44, 52, 13, 14, 21, 53, 32, 34, 43, 62, 24, 63, 11, 12, 13 en 31.

De op deze tochten opgeteekende planten volgen hieronder; evenals vorige jaren zijn de in grooter aantal gevonden planten aangeduid met de letters a., algemeen, v.a., vrij algemeen of z.a., zeer algemeen, terwijl de meer schaars aangetroffen planten volgens het bekende systeem zijn aangeduid. De 31 doorzochte kwartierhokjes leverden toch nog een 367 tal soorten op; herinneren we hierbij dat ten vorige jare in de omstreken van Meppel 377 planten werden genoteerd, in 1916 bij Breda 455, dan geven deze getallen eenigszins een beeld van den rijkdom der flora wat soorten aantal betreft. Omtrent de meer of mindere zeldzaamheid der waargenomen planten, geeft de volgende lijst voldoende opheldering.

Achillea Millefolium z.a.; *A. Ptarmica* Q4, 47, 14, Q5, 51, 24, 32, 43, 53, 32, 43, 63, 31; *Aegopodium* a.; *Aethusa* Q4, 57, 12, 67, 21, Q5, 51, 43; *Agrostis alba* z.a.; *A. canina* a.; *A. vulgaris* a.; *Aira caespitosa* v.a.; *A. flexuosa* a.; *Ajuga reptans* Q5, 51, 43; *Alchemilla arvensis* Q4, 47, 32, Q5, 51, 23, 34, 43, 53, 32; *Alisma natans* Q5, 52, 14; *A. Plantago* a.; *A. ranunculoides* Q5, 51, 24; *Allium vineale* Q5, 53, 32, 34; *Alnus glutinosus* v.a.; *Alopecurus pratensis* Q5, 51, 43; *Anagallis arvensis* Q5, 51, 43, 44; *Angelica* Q4, 47, 14, 32; *Anthemis arvensis* Q5, 51, 14, 23, 32; *Anthoxanthum odoratum* z.a.; *Anthriscus silvestris* Q4, 47, 32, 57, 12; *Antirrhinum Orontium* Q4, 57, 12; *Apera Spica venti* a.; *Artemisia vulgaris* Q4, 47, 14, 32, 57, 12; *Arnoseris* a.; *Arrhenatherum* Q4, 47, 32, 57, 12, 67, 12, Q5, 51, 32, 43, 62, 24; *Asplenium Ruta muraria* Q5, 53, 32; *Athyrium filix femina* Q4, 47, 32, 57, 12, Q5, 51, 34, 43, 63, 11; *Atriplex latifolia* Q5, 52, 14; *A. patula* Q4, 57, 12,

Q5, 51, 43; *Avena caryophylla* Q5, 52, 13, 53, 32, 43, 62, 24, 63, 11; *A. flavescens* Q4, 47, 34, Q5, 51, 43; *A. praecox* Q5, 52, 14, 53, 32, 43, 63, 13; *A. strigosa* Q4, 47, 34; *Bellis perennis* z.a.; *Betula verrucosa* v.a.; *Bidens tripartitus* Q4, 67, 12, 21, Q5, 51, 32, 44, 52, 21, 63, 13; *Blechnum* Q4, 67, 12, Q5, 51, 34, 43, 62, 24; *Bromus mollis* z.a.; *B. secalinus* Q4, 47, 32, Q5, 51, 43; *B. sterilis* Q4, 67, 21; *Calamagrostis Epigeyos* Q4, 57, 14; *C. lanceolata* v.a.; *Callitriche spec.* Q4, 47, 14; *Calluna* z.a.; *Caltha* Q5, 51, 24, 63, 12; *Campanula rotundifolia* z.a.; *Capsella* z.a.; *Carduus crispus* Q4, 47, 32, Q5, 52, 21; *C. nutans* Q5, 52, 13; *Carex acuta* Q4, 47, 14; *C. acutiformis* Q5, 53, 43; *C. arenaria* v.a. *C. filiformis* Q5, 51, 14; *C. panicea* Q4, 67, 13, 14, Q5, 51, 14; *C. pilulifera* Q4, 67, 14, 23; *C. rostrata* Q4, 67, 14, Q5, 51, 24, 53, 34, 63, 11, 12, 13; *C. stricta* Q5, 53, 34, 63, 12; *C. vulgaris* Q4, 67, 14; *Centaurea Cyanea* v.a.; *C. Jacea* a.; *Cerastium arvense* Q4, 57, 14, Q5, 53, 32, 43; *C. glomeratum* Q4, 67, 21, Q5, 51, 32, 34, 43; *C. triviale* z.a.; *Chaerophyllum temulum* Q4, 67, 21, Q5, 51, 34; *Chelidonium* Q4, 67, 21, Q5, 52, 21; *Chenopodium album* z.a.; *Ch. ficifolium* Q4, 47, 14; *Ch. polyspermum* Q5, 52, 14; *Chrysanthemum Leucanthemum* z.a.; *Ch. segetum* a.; *Cirsium arvense* Q4, 47, 14, 34, Q5, 51, 34, 62, 24; *C. lanceolatum* Q5, 52, 13; *C. palustre* v.a.; *Comarum* a.; *Convolvulus sepium* z.a.; *Corrigiola* Q4, 67, 21, Q5, 51, 24; *Corynephorus* z.a.; *Crepis virens* a.; *Cuscuta Epithimum* a.; *Cynosurus cristatus* Q4, 47, 14, 32, 67, 21, Q5, 51, 34; *Dactylis* v.a.; *Datura* Q5, 52, 14; *Daucus* v.a.; *Draba verna* Q5, 53, 32; *Drosera intermedia* en *rotundifolia* v.a.; *Epilobium angustifolium* Q4, 67, 12, Q5, 51, 14, 52, 13, 63, 11; *E. montanum* Q5, 51, 34, 43; *E. roseum* Q4, 47, 34; *E. parviflorum* Q5, 51, 34; *E. tetragonum* Q4, 67, 21; *E. virgatum* Q5, 51, 34; *Epipactis latifolia* Q5, 52, 13, 62, 24;

Equisetum arvense v.a.; *E. limosum* v.a.; *E. palustre* Q5, 51, 43, 53, 43, 62, 24; *Erica* z.a.; *Erigeron canadensis* v.a.; *Eriophorum polystachyum* v.a.; *Erodium pimpinellifolium* a.; *Erucastrum Pollichii* Q5, 52, 14 (met rivierzand aangevoerd); *Erysimum cheiranthoides* v.a.; *Erythraea Centaurium* v.a.; *Eupatorium* Q5, 51, 43, 62, 24; *Euphorbia Helioscopia* Q4, 57, 12, Q5, 51, 43; *E. Peplis* Q5, 52, 21; *Euphrasia officinalis* Q4, 57, 12, 32, Q5, 51, 24, 32, 53, 43; *Festuca elatior* niet a.; *F. gigantea* Q4, 47, 32; *F. ovina* v.a.; *F. rubra* Q5, 51, 43, 63, 11; *Filago minima* Q4, 57, 14, 32, 67, 12, 21, Q5, 63, 11; *Fumaria officinalis* Q4, 57, 12; *Galeopsis bifida* Q5, 51, 34; *G. ochroleuca* a.; *G. Tetrahit* z.a.; *Galium Aparine* Q5, 51, 43; *G. palustre* a.; *G. uliginosum* Q4, 47, 14, *G. verum* Q4, 57, 12, 14, 32, Q5, 52, 14, 53, 32; *Genista anglica* en *G. pilosa* v.a.; *Gentiana Pneumonanthe* Q4, 67, 12, 14, Q5, 51, 14, 32, 63, 11; *Geranium molle* Q4, 57, 43, 67, 21, Q5, 53, 34; *G. pusillum* Q4, 57, 12, 67, 21, Q5, 63, 11; *G. Robertianum* Q5, 51, 34; *Glechoma* z.a.; *Glyceria fluitans* a.; *G. spectabilis* v.a.; *G. plicata* Q4, 47, 32; *Gnaphalium silvaticum* Q4, 67, 12; *G. uliginosum* a.; *Hedera* Q5, 51, 43, 53, 34, 62, 24; *Heleocharis palustris* Q4, 67, 21, Q5, 51, 14; *Heracleum* a.; *Herniaria glabra* Q5, 53, 43; *Hieracium murorum* Q5, 52, 13; *H. Pilosella* z.a.; *H. tridentatum* a.; *H. umbellatum* z.a.; *Holcus lanatus* en *H. mollis* z.a.; *Hordeum murinum* Q4, 47, 32, 34, 57, 12, 43, 67, 21; *Hottonia* Q4, 47, 14, 57, 32, Q5, 51, 34, 43, 63, 12; *Humulus* v.a.; *Hydrocharis* Q4, 47, 14, 32, Q5, 53, 34, 63, 12; *Hydrocotyle* z.a.; *Hypericum Elodes* a.; *H. humifusum* Q4, 67, 12, 21; *H. perforatum* z.a.; *Hypochoeris radicata* z.a.; *Illecebrum* v.a.; *Iris Pseudacorus* a.; *Jasione* z.a.; *Juncus bufonius* z.a.; *J. conglomeratus* a.; *J. effusus* z.a.; *J. lamprocarpus* v.a.; *J. squarrosus* a.; *J. supinus* a.; *J. sylvaticus* a.; *J. tenuis* z.a.; *Lamium album* z.a.; *L. purpureum* Q5, 51, 43, 44, 53,

34, *Lampsana* Q5, 51, 34, 43, 44; *Lappa minor* Q5, 51, 34; *Lathyrus pratensis* Q4, 47, 32; *Lemna minor* Q4, 47, 14, 32, Q5, 51, 43, 44, 53, 34, 63, 12; *Leontodon autumnalis* Q4, 67, 12, Q5, 51, 34, 44; *Linaria vulgaris* z.a.; *Littorella* Q5, 51, 24; *Lobelia* Q5, 51, 24, 52, 13; *Lolium multiflorum* Q4, 47, 34, 57, 14, Q5, 51, 43; *L. perenne* z.a.; *Lonicera* a.; *Lotus corniculatus* Q5, 51, 34, 43, 53, 32, 34, 43; *Lotus uliginosus* z.a.; *Luzula campestris* Q4, 67, 21, Q5, 62, 24; *L. multiflora* Q4, 67, 12, Q5, 53, 34; *L. pilosa* Q5, 51, 43(?); *Lychnis diurna* en *L. Flos cuculi* a.; *L. vespertina* Q5, 52, 13; *Lycopodium inundatum* Q4, 67, 14, Q5, 51, 14, 52, 13; *Lycopsis* Q4, 57, 43, 67, 21; *Lycopus* a.; *Lysimachia Nummularia* a.; *L. thyrsoflora* Q5, 51, 24; *L. vulgaris* z.a.; *Lythrum* z.a.; *Malva silvestris* Q4, 57, 43; *M. vulgaris* Q4, 57, 14; *Matricaria* Q4, 47, 14, 34, 57, 12, Q5, 51, 32, 34, 43, 44, 63, 11, 31; *Melampyrum pratense* v.a.; *Melilotus arvensis* Q4, 67, 21, Q5, 63, 12; *Mentha aquatica* Q4, 47, 34, Q5, 51, 24, 53, 32; *M. arvensis* a.; *M. sativa* Q4, 47, 34; *Menyanthes* Q4, 67, 13, Q5, 51, 24, 63, 11, 12, 13; *Mercurialis annua* Q4, 67, 21; *Moehringia* Q5, 51, 34; *Molinia* z.a.; *Myosotis intermedia* Q5, 51, 43, 53, 32, 34, 63, 31; *M. palustris* v.a.; *M. versicolor* Q4, 57, 14; *Myrica* z.a.; *Nardus* z.a.; *Narthecium* Q4, 67, 13, 14, Q5, 51, 14; *Nasturtium amphibium* Q5, 53, 32, 43; *N. palustre* Q4, 67, 21, Q5, 53, 32, 43; *N. sylvestre* Q4, 67, 21, Q5, 52, 14; *Nuphar* Q5, 53, 32, 34, 43, 63, 11, 12; *Nymphaea* z.a.; *Oenanthe fistulosa* Q4, 47, 14, Q5, 52, 21; *Oe. Phellandrii* a.; *Ornithopus* z.a.; *Osmunda* Q5, 51, 24, 53, 34, 62, 24, 63, 11, 12; *Oxalis stricta* a.; *Panicum Crus Galli* a.; *P. lineare* v.a.; *Papaver dubium* Q4, 57, 12; *P. Rhoeas* v.a.; *Pedicularis silvatica* Q4, 57, 12, 67, 14; *Peplis* Q4, 67, 21, Q5, 51, 24; *Phalaris arundinacea* a.; *Phleum pratense* v.a.; *Phragmites* z.a.; *Pimpinella Saxifraga* Q5, 53, 43; *Plantago Coro-*

nopus Q5, 51, 32; *Pl. lanceolata en major* z.a.; *Pl. media* Q5, 51, 43; *Poa annua* z.a.; *P. pratensis* v.a.; *P. serotina* Q5, 51, 32, 43, 44, 53, 32; *P. trivialis* Q5, 51, 43, 52, 14; *Polygala vulgaris* Q5, 53, 43; *Polygonum amphibium* a.; *P. aviculare* z.a.; *P. Convolvulus* a.; *P. Hydropiper* Q5, 51, 43, 53, 43; *P. lapathifolium* z.a.; *P. minus* Q4, 67, 12, 21; *P. mite* Q4, 47, 14, 34, 67, 21, Q5, 51, 32, 34, 52, 21; *P. nodosum* Q5, 51, 32, 52, 13, 14; *P. Persicaria* z.a.; *P. tataricum* Q4, 57, 12, Q5, 51, 34; *Poly-podium* v.a.; *Polystichum Filix mas* v.a.; *P. spinulosum* Q4, 47, 14, 34, 67, 12, Q5, 53, 34, 62, 24; *Populus alba* Q5, 53, 34; *P. tremula* Q5, 51, 23, 34; *Potamogeton natans* Q4, 47, 14, Q5, 52, 14, 62, 24; *P. pectinatus* Q5, 53, 32; *P. perfoliatus* Q5, 53, 32, 43; *P. polygonifolius* Q5, 52, 13, 62, 24, 63, 11; *P. rufescens* Q5, 53, 32; *Potentilla anserina* z.a.; *P. procumbens* Q4, 47, 14, 34, 67, 12; *P. Tormentilla* z.a.; *Prunella* z.a.; *Prunus spinosa* Q5, 51, 32; *Pteris* v.a.; *Quercus*, opslag; *Radiola* Q4, 67, 21, Q5, 51, 32; *Ranunculus acris* z.a.; *R. Flammula* z.a.; *R. Lingua* Q5, 51, 24; *R. repens* z.a.; *R. sceleratus* Q4, 67, 12; *Raphanus raphanistrum* v.a.; *Rhamnus Frangula* z.a.; *Rhinanthus maior* R5, 51, 24, 43, 53, 34, 63, 11; *Rhynchospora alba en fusca* Q4, 67, 13, 14, Q5, 51, 14, 63, 11, 13; *Rosa canina* Q5, 51, 44; *Rubus caesius* Q4, 47, 14, Q5, 53, 34; *R. Idaeus* Q4, 47, 32, 67, 12, Q5, 51, 34, 43, 63, 11, *R. Bellardii* Q5, 51, 32; *R. gratus* Q4, 47, 14, Q5, 51, 34, 63, 11; *R. macrophyllus* Q5, 51, 43, 62, 24, 63, 11, 13; *R. plicatus* Q4, 47, 32, Q5, 51, 34, 53, 34, 62, 24, 63, 11, 13; *R. suberectus* Q5, 62, 24, 63, 11; *Rumex Acetosa* z.a.; *R. Acetosella* z.a.; *R. conglomeratus* Q4, 47, 34, Q5, 51, 44, 52, 21, 53, 32, 43; *R. crispus* Q4, 67, 21; *R. Hydrolapathum* Q4, 47, 14, Q5, 51, 24, 53, 32, 34, 43, 62, 24, 63, 31; *R. maritimus* Q5, 52, 14, op met rivierzand aangehoogd terrein; *R. obtusifolius* a.; *Sagina procumbens* Q4, 67, 21, Q5, 51, 43,

52, 21; *S. nodosa* Q5, 53, 43; *Sagittaria* Q4, 47, 14, Q5, 52, 21, 53, 32, 43, *Salix amygdalina* v.a.; *S. aurita* a.; *S. cinerea* a.; *S. repens* z.a.; *S. cinerea* × *viminalis* Q5, 51, 43; *Sanguisorba officinalis* Q4, 47, 34, Q5, 51, 34, 43, 53, 34; *Sarothamnus* z.a.; *Scheuchzeria* Q5, 63, 11; *Scirpus caespitosus* v.a.; *S. fluitans* Q5, 62, 24, 63, 11; *S. lacustris* Q5, 51, 24, 52, 14; *S. silvaticus* Q5, 53, 32; *Scleranthus annuus* z.a.; *Scrophularia nodosa* Q5, 51, 34, 43, 53, 32, 34; *Sedum acre* Q5, 53, 32, 43; *S. purpurascens* Q5, 51, 43, 44, 53, 34; *S. reflexum* Q4, 57, 14; *Senecio aquatica* Q4, 47, 34, Q5, 53, 32, 43, *S. Jacobea* a.; *S. sylvatica* z.a.; *S. vulgaris* a.; *Setaria viridis* Q4, 57, 12, 43, 67, 21, Q5, 51, 23, 53, 32; *Sinapis arvensis* Q5, 51, 43; *Sisymbrium officinale* z.a.; *Sium* Q5, 51, 32, 43, 53, 32, 63, 12; *Solanum Dulcamare* Q5, 51, 43, 53, 32, 43; *S. nigrum* a.; *Sonchus asper* Q5, 52, 13; *S. oleraceus* Q4, 47, 34, 57, 43, Q5, 51, 34, 43, 44; *Sorbus* z.a.; *Sparganium ramosum* Q4, 47, 32, Q5, 51, 43, 63, 12; *S. simplex* Q5, 53, 34; *Spergula arvensis* a.; *S. Morisonii* Q5, 51, 14; *Spergularia media?* Q4, 57, 12, waarschijnlijk vergissing; *S. rubra* Q4, 57, 12, Q5, 51, 23, 32; *Spiraea Ulmaria* a.; *Stachys palustris* Q4, 47, 14, Q5, 51, 24, 43, 52, 21; *S. arvensis* Q4, 57, 12, Q5, 53, 32; *Stellaria glauca* Q5, 53, 34; *S. graminea* Q4, 57, 12, 14, 34, Q5, 51, 34, 53, 32, 34; *S. media* z.a.; *S. uliginosa* Q5, 52, 21; *Succisa* v.a.; *Symphytum* Q4, 57, 12, Q5, 51, 24, 34, 43, 53, 32; *Tanacetum* a.; *Taraxacum* z.a.; *Teesdalia* a.; *Teucrium Scorodonia* Q5, 51, 34, 43, 53, 34, 63, 11; *Thrinchia* Q5, 53, 32, 43; *Thymus* Q5, 51, 23, 24, 32, 52, 13, 53, 34, 43; *Thysselinum* Q4, 47, 14, 34, Q5, 51, 24, 34, 43, 52, 13, 53, 34, 62, 24, 63, 11; *Tragopogon pratense* Q4, 57, 12; *Trifolium arvense* Q4, 57, 14; *T. hybridum* Q4, 57, 12, 67, 21, Q5, 51, 43; *T. minus* z.a.; *T. pratensis* z.a.; *T. repens* z.a.; *Triodia* z.a.; *Triticum repens* a.; *Ulmus suberosa* Q4,

67, 12; *Urtica dioica* z.a.; *U. urens* a.; *Utricularia vulgaris* Q5, 63, 12; *Vaccinium Myrtillus* Q4, 67, 12, Q5, 51, 43; *Valeriana officinalis* Q5, 51, 34, 43, 53, 32, 34; *Verbascum nigrum* Q5, 62, 24; *Veronica Anagallis* Q5, 53, 43; *V. arvensis* Q4, 47, 14; *V. Chamaedrys* Q5, 53, 34, 63, 13; *V. longifolia* Q5, 53, 32; *V. polita* Q5, 53, 34, 43, 63, 31; *Viburnum* Q5, 51, 24, 43, 63, 12; *Vicia angustifolia* Q4, 47, 32, Q5, 51, 24; *V. Cracca* a.; *V. hirsuta* Q 4, 47, 34, 67, 21, Q5, 51, 34, 43; *V. sativa* Q5, 51, 34; *Viola canina* Q5, 53, 32, 63, 11; *V. palustris* Q5, 63, 11; *V. silvatica* Q4, 57, 34; Q5, 51, 43; *V. tricolor* z.a.

Ook hier hebben we geen beeld van een zeer afwisselende flora. Behalve een paar niet gewone planten, is bijna alles de vooruit te verwachten plantengroei. Toch blijkt ook thans weer, dat verschillende elders zeer gewone soorten, hier sporadisch of in het geheel niet werden aangetroffen en evenals bij de excursies in de omstreken van Breda is deze lijst belangrijk om het gemis of het zeldzame voorkomen van in andere gebieden van ons land gewone soorten.

Zien wij af van voorjaarsplanten als *Ficaria*, *Draba*, *Cardamine*, e. a., die in Juli niet meer gevonden worden, dan missen we het geheele geslacht *Batrachium*, *Berula*, *Crataegus* en *Stratiotes* en vinden we slechts een enkele maal *Angelica*, *Anthriscus silvestris*, zeer weinig *Epilobiums* en *Euphorbia*'s, sporadisch *Galium Aparine* en *Geranium Robertianum*, *Hypericum humifusum*, *Lemna* en *Mentha aquatica*, zeer weinig *Nasturtiums*, een enkele maal *Rosa canina* en *Prunus spinosa*, zeer weinig distelsoorten en ook de gewone *Veronica*-soorten missen we. Daarentegen gevoelt *V. longifolia* zich langs den Dommel thuis; zij wordt trouwens reeds vermeld door Van Hoven in zijn Flora van 's-Hertogenbosch, waarvan de tweede druk in 1878 verscheen; hij onderscheidt bij deze soort twee

vormen α *vulgaris* en β *maritima*, die ieder weder een verscheidenheid vertoonen, een met tegenoverstaande, de andere met in kranen van drieën geplaatste bladeren, bovendien nog een derde vorm γ *media*; het verschil tusschen deze drie vormen is gelegen in de gedaante van den bladvoet. Ook wij verzamelden bij St. Michiels Gestel verschillende vormen dezer soort. Wat *Lobelia* betreft, deze begrenst als een donker groene rand de oevers van den grooten plas, die den naam van IJzeren man draagt; in dit diepere water bloeit zij slechts in weinig exemplaren of gedeeltelijk onder water; aan den anderen kant van den weg zag de bijna ontwaterde plas er uit alsof het vol kleine *Eriophorums* stond. Dit is wel dezelfde plas, waarvan een deel op de stafkaart den naam Hengstven draagt, maar die v. Hoven betitelt als Henksyen. Ook deze plek zal weldra verdwenen zijn, daar men door het aanleggen van een afwateringskanaal bezig is de plassen droog te leggen. Dan schijnt *Scheuchzeria* nog eenige meerdere kansen van voortbestaan te hebben, daar het poeltje, waarin zij gevonden werd, deel uitmaakt van een reeks plassen, die duidelijk een oude bedding van den Dommel vormen. Ik vermoed dat het nog dezelfde groeiplaats is, die reeds Van Hoven opgeeft n.l. „zeer menigvuldig in eene ven op het vroegere eigendom van den Heer Massard onder Boxtel, 31 Juli 1855.” In ieder geval groeit ze daar niet op een in het oog loopende plaats, daar anders de Heer Brand niet alleen de eer van de vondst zou gehad hebben. Overigens komen onze aantekeningen vrijwel overeen met de opgaven bij Van Hoven; toch kunnen wij zijn Flora nog aanvullen met de volgende namen van planten, die hij niet of altans niet in de omgeving van Den Bosch gevonden heeft n.l. *Festuca gigantea*, *Glyceria plicata*, *Hieracium murorum*, *Moehringia*, *Pimpinella Saxifraga*, *Polygonum lapathifolium*, *P. mite*, *Potentilla procumbens*, *Scirpus lacustris*,

Trifolium hybridum en *Viola palustris*. Waarschijnlijk vindt men enkele dezer planten niet bij Van Hoven door een verschil in de waardeering der soorten, een andere als *T. hybridum*, omdat zij later is ingevoerd. De eindindruk is dat wij van de Flora van Den Bosch meer verwacht hadden, dan wij er werkelijk gevonden hebben, wat misschien ook kan verklaard worden, doordat we de goede plaatsen niet bezocht hebben. Dat blijft dan nog voor een volgende maal bespaard.

Diepenveen, November 1918.

VUYCK.